

Társadalmi helyzetkép Hollókőn a népszámlálási statisztikák alapján

Lőrinc Balázs

*PhD hallgató, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gazdaság- és
Regionális Tudományok Doktori Iskola*

Összefoglalás: Az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhely tagjai 2023-ban már másodízben kutattak Hollókőn, ahol nem csupán a világörökségi településrészhez, hanem a falu egészének mindennapi életéhez kapcsolódó téziseket voltak hivatottak felmérni, majd elemezni. Éppen ehhez kapcsolódóan, jelen tanulmányunkban egy leíró, illetve megalapozó vizsgálatot hajtunk végre, ahol – többek között – Hollókő népességváltozási tendenciái, a helyi társadalom nemzetiségi és felekezeti megoszlása, korstruktúrája, továbbá családi állapot, iskolázottság és gazdasági aktivitás szerinti arányai kerülnek bemutatásra. E kézirat alapvető célja, hogy átfogó képet nyújtson Hollókőről – összevetve a Nógrád vármegyei adatokkal – a népszámlálási adatok felhasználásával.

Kulcsszavak: Hollókő, falukutatás, társadalmi helyzetkép, demográfia, népszámlálás

The social condition in Hollókő on the basis of census statistics

Balázs Lőrinc

*Ph.D. student, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Doctoral School of
Economic and Regional Sciences*

Abstract: In 2023, the members of the MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhely conducted research for the second time in Hollókő, where they were assigned to assess and analyse findings related not only to the World Heritage site, but to the everyday life of the village as a whole. It is in this context that this manuscript presents a descriptive and exploratory study, which will, among other things, examine the population change trends in Hollókő, the ethnic and religious distribution of the local society, its age structure, and its proportions in terms of marital status, education and economic activity. The main goal of this manuscript is to provide a comprehensive picture of Hollókő, compared with the data for Nógrád county, using census data.

Keywords: Hollókő, village research, social condition, demography, census

Bevezetés

Magyarország lakónépessége a 2022-es népszámlálás adatai alapján 9 millió 604 ezer fő volt. Az ország népessége az ezredforduló óta eltelt bő két évtizedben mintegy 595 ezer fővel csökkent, amely a 2022-es Nógrád vármegyei népesség 3,3-szorosát teszi ki. Az adatokból kirajzolódik, hogy a népességszám-változás eltérő módon érintette az ország különböző vármegyéit 2001 és 2022 között (KSH, 2024). Növekedés figyelhető meg Pest (+23,0%), illetve Győr-Moson-Sopron vármegye (+6,2%) esetében, míg csökkenés figyelhető meg a többi 18 vármegyében, melyek közül Békés (-20,8%), Nógrád (-17,2%), Tolna (-16,7%), illetve Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye (-16,3%) népessége fogyatkozott a legjelentősebb mértékben.

A vizsgált adatokból ezáltal egyértelműen kitűnik, hogy a kézirat fókuszában lévő Nógrád vármegye és Hollókő esetén a népesség száma szintén csökken. Megállapítható ugyanakkor, hogy bizonyos indikátorok eltérő tendenciákat írnak le vármegyei és települési szinten a vizsgált időszakon belül (pl. korösszetétel, családi állapot, legmagasabb befejezett iskolai végzettség), amely által az összehasonlító elemzés számos markáns különbséget tár fel, így mutatva Hollókő speciális társadalmi helyzetképét.

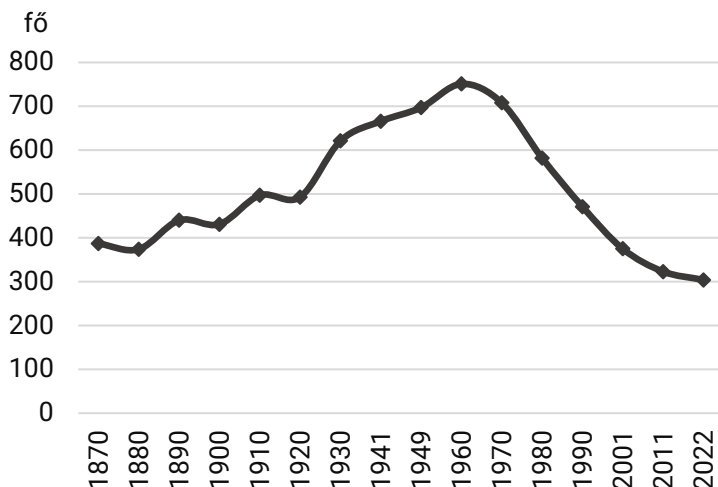
A statisztikai vizsgálat során a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) népszámlálási, illetve az abból továbbvezetett népmozgalmi adatait használtuk fel, továbbá a Területi Statisztikai Adatok Rendszerének indikátorai is az elemzés részét képezik. Ezen adatkörök rendelkezésre állása teszi lehetővé, hogy Hollókő és Nógrád vármegye társadalmi helyzetképe széleskörűen kerüljön bemutatásra a tanulmányban.

Eredmények és értékelésük

A népességváltozás tendenciái

Hollókő népességszám-változásának alakulásáról számos tanulmány készült (Bogárdi, 2015, Molnár, 2011, 2015, Kovács et al., 2000, Kovács–Molnár, 2000), melyek mindegyike egy népességvesztő, sodródó falu képét festették meg.

Az első, 1870-es és a kézirat lezárásakor legfrissebb, 2022-es népszámlálási adatok alapján Hollókő népessége nem mutat markáns eltérést. Mindazonáltal, ha az idősor egészét vesszük figyelembe jelentős népességváltozási trendek fedezhetők fel. A helyi népesség száma az 1960-as évekig növekedő, míg onnantól kezdve folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, mely 2022-ben 304 főt tett ki. (1. ábra).

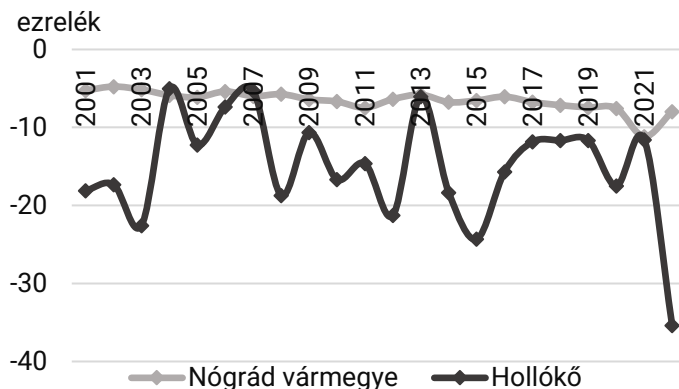

1. ábra. A népesség számának alakulása Hollókőn 1870–2022 között (fő)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

Megjegyzés: A népesség száma 1960-ig jelenlévő összes népességgént, 1970-től lakónépességgént értendő.

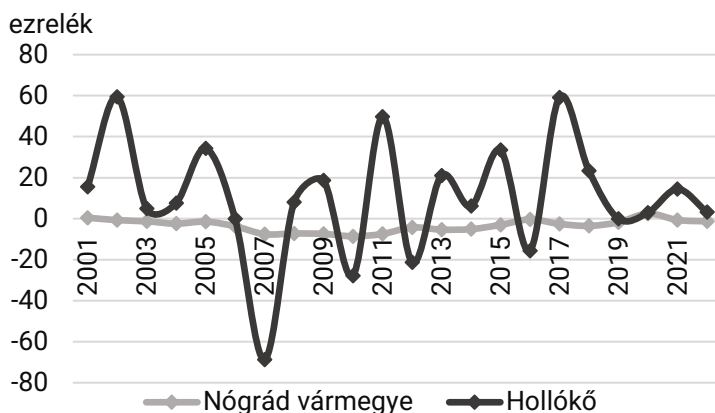
A vizsgált adatokból megállapítható, hogy Hollókő népességfogyása – főképp az ezredforduló óta – a természetes fogyásnak köszönhető, emellett viszont a vándorlási egyenleg a 2001–2022 intervallumon belül többségében pozitív értéktartományban mozog a településen.

2. ábra. A természetes szaporodás/fogyás alakulása Nógrád vármegyében és Hollókőn 2001–2022 között (ezrelék)

Forrás: TeIR – KSH adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Az adatokból kiolvasható továbbá, hogy helyi lakosság természetes fogyása az ezredforduló óta állandónak bizonyul. A vármegyei adatok viszont kevésbé hektikusak, ugyanakkor természetes fogyást, illetve elvándorlást mutatnak, amely különbözik a települési tendenciáktól (2., 3. ábra).

3. ábra. A vándorlási egyenleg alakulása Nógrád vármegyében és Hollókőn 2001–2022 között (ezrelék)

Forrás: TeIR – KSH adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

1. táblázat. A lakónépesség megoszlása nemzetiséghez tartozás szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn 2022-ben (%)

Nemzetiség	Nógrád vármegye	Hollókő
Magyar	82,0%	86,1%
Cigány (roma)	5,4%	1,8%
Német	0,6%	0,6%
Szlovák	1,2%	0,6%
Egyéb	2,4%	7,4%
Nem válaszolt	8,5%	3,6%

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

A lakónépesség nemzetiséghez való tartozása szintén mutat különbségeket vármegyei és települési szinten. A településen – a lakónépesség egészéhez viszonyítva – 4,1 százalékponttal magasabb a magukat magyarnak vallók százalékos

aránya, míg a nemzetiségi arányszámok többségében vármegyei szinten mutatják a lakónépesség nagyobb részarányát. A vármegyei adatokkal való összevetés ezáltal rávilágít, hogy a helyi társadalom bázisát nemzetiségi szempontból a falu nem mintázza teljes mértékben, ugyanis mind a nemzetiséghez való tartozás, mind pedig a válaszmegtagadás arányszámai jelentős különbségeket mutatnak (1. táblázat).

Szorosan kapcsolódik a fenti tézisekhez a magukat vallásosnak vallók aránya: Hollókőn az arányuk jóval magasabb a vármegyei átlagos értéknél. A helyi társadalom több, mint 65%-a katolikus, míg a vármegye egészét tekintve ez a szám csupán a 44%-ot közelíti. Általánosságban megfogalmazható, hogy napjainkban egyre inkább visszaszorulóban van a vallásosság, illetve annak bevallása hazánkban, Hollókő esetén mégis jelzik az arányszámok, hogy a néphagyományok szorosan összekapcsolhatók a helyi katolikus élettel (2. táblázat).

2. táblázat. A lakónépesség megoszlása vallás, felekezet szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn 2022-ben (%)

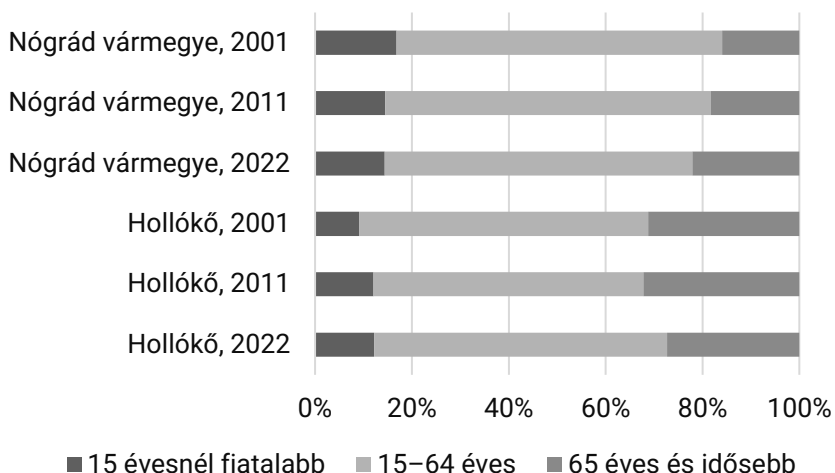
Vallás, felekezet	Nógrád vármegye	Hollókő
Katolikus	43,7%	65,8%
Református	2,0%	2,0%
Más vallási közösséghez, felekezethez tartozó	5,7%	1,0%
Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozó	12,2%	7,6%
Nem válaszolt	36,4%	23,7%

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

A népességváltozás tendenciái

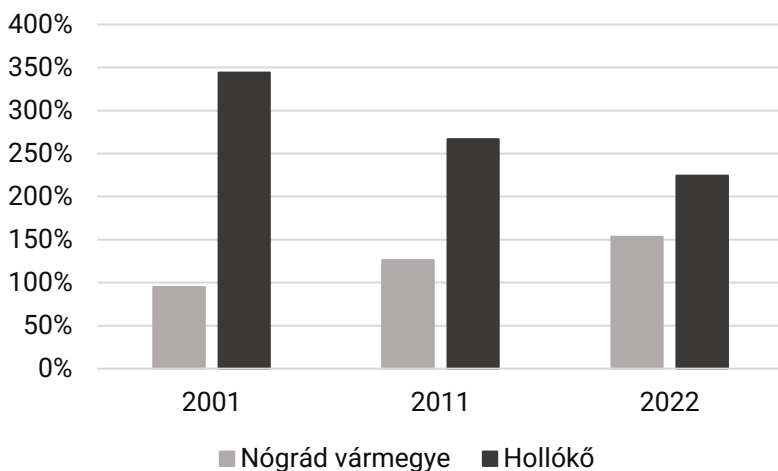
Nógrád vármegye és Hollókő korstruktúrája – akárcsak országos szinten – előregedő társadalom képét mutatja, ugyanakkor az öregedés mértéke eltérő tendenciákban nyilvánul meg.

Hollókő esetében a 65 éves és idősebb korosztályba tartozók aránya kimagasló, viszont az ezredfordulótól kezdődően folyamatosan csökken. Az öregedési index értékek a faluban jelentősen meghaladják a vármegyei átlagot. Ezzel együtt a fiatalok százalékos aránya pedig elmarad a vármegyei szinttől mindhárom vizsgált évben (4., 5. ábra).

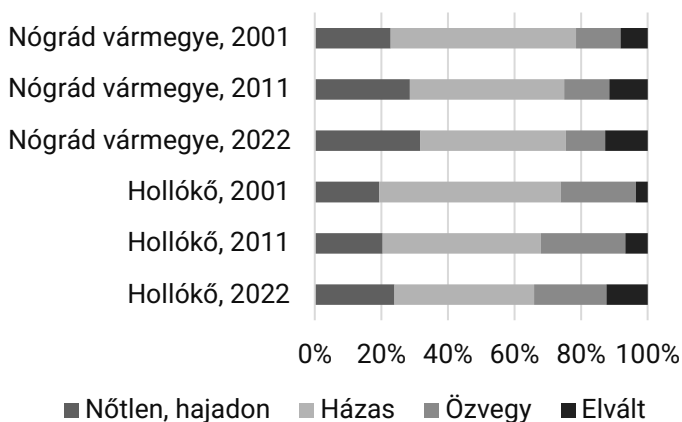
4. ábra. A lakónépesség megoszlása főbb korcsoportok szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn (2001, 2011, 2022) (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

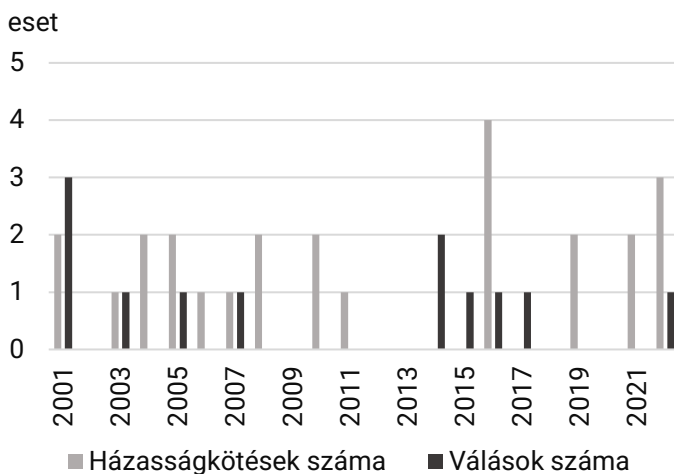
5. ábra. Az öregedési index Nógrád vármegyében és Hollókőn (2001, 2011, 2022) (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

6. ábra. A 15 éves és idősebb lakónépesség megoszlása családi állapot szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn (2001, 2011, 2022) (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerző saját szerkesztése

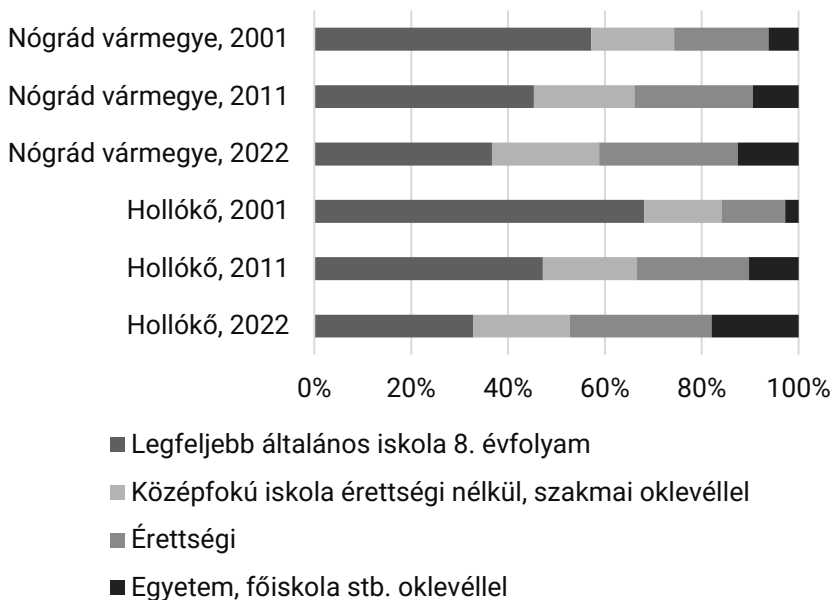
7. ábra. A házasságkötések és válások száma Hollókőn 2001–2022 között (eset)

Forrás: TeIR – KSH adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Ezek a megoszlások a házasságkötések számának csökkenésére és a soha nem házasodók arányának növekedésére utalnak. A népesség családi állapot szerinti összetételében megfigyelhető, hogy a házások aránya mérséklődik mind vármegyei, mind települési szinten a vizsgált időszakon belül.

Emellett a népesség csökkenése, továbbá a fiatalabb korosztályba tartozók elvándorlása (amely az idősebb népesség relatív növekedését is eredményezi) szintén markáns befolyással bír a családi állapot szerinti megoszlásra, amely ki is rajzolódik a népszámlálási adatokból (6., 7. ábra).

Iskolázottság és gazdasági aktivitás

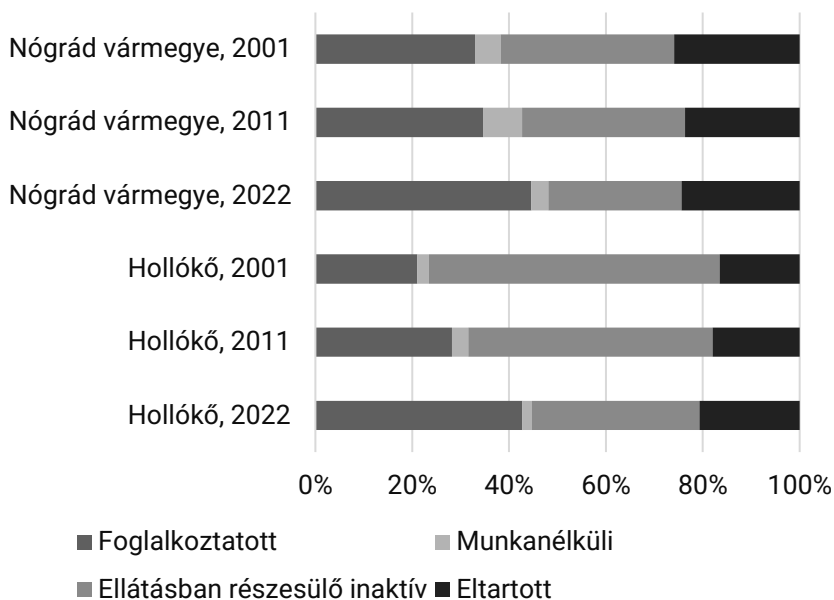

8. ábra. A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn (2001, 2011, 2022) (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerzők saját szerkesztése

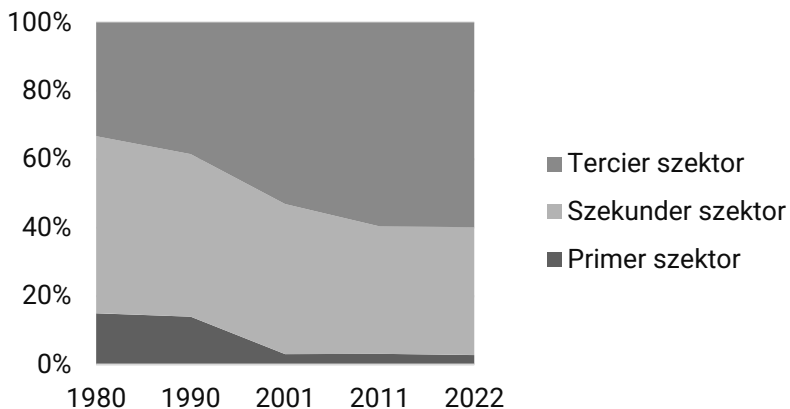
A legmagasabb befejezett iskolai végzettség alapján a tendencia illeszkedőnek mondható vármegyei és települési szinten, ugyanakkor Hollókőn a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 2022-re meghaladta Nógrád vármegye értékét. Ez többek között annak köszönhető, hogy a településre beköltözők kvalifikált-sága magasabbnak mondható (8. ábra).

A gazdasági aktivitási arányszámokat tekintve kijelenthető mind Nógrád vármegyében, mind pedig Hollókőn, hogy a foglalkoztatottak számának növekedésével együtt a munkanélküliek száma csökken. Emellett az ellátásban részesülő inaktívok csökkenő, az eltartottak stagnáló értékeket mutatnak a vizsgált időtávon belül, ami jelzi – igazodva az országos trendekhez –, hogy a társadalom egyre nagyobb hányada tartozik a gazdaságilag aktívok közé (9. ábra).

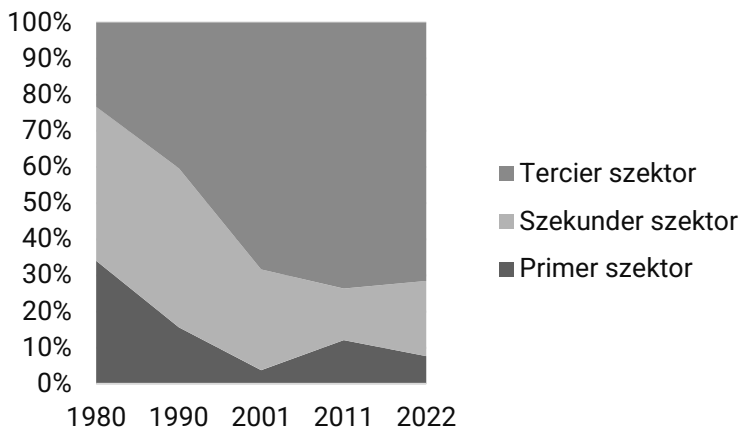
9. ábra. A lakónépesség gazdasági aktivitás szerint Nógrád vármegyében és Hollókőn (2001, 2011, 2022) (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerzők saját szerkesztése

10. ábra. A foglalkoztatottak nemzetgazdasági szektorok szerint Nógrád vármegyében 1980–2022 között (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerzők saját szerkesztése

11. ábra. A foglalkoztatottak nemzetgazdasági szektorok szerint Hollókőn 1980–2022 között (%)

Forrás: KSH – Népszámlálási adatbázis alapján a szerzők saját szerkesztése

Hollókőn a foglalkoztatás szembetűnően 1990-től kezdődően változott meg. A mezőgazdasági és ipari foglalkoztatás visszaszorulásával egyértelműen kirajzolódik, hogy a településen élők egyre jelentősebb hányada a tercier szektorba tartozó munkakörökben van foglalkoztatva. Markánsan megmutatkozik ezáltal a település turisztikai szerepköre, specializáltsága, hiszen a szolgáltatási szektorban dolgozók aránya több, mint 18%-kal magasabb Hollókőn, mint Nógrád vármegyében (10., 11. ábra).

Köveztetések és összefoglalás

Hollókő népességváltozási tendenciái, a helyi társadalom nemzetiségi és felekezeti megoszlása, korstruktúrája, továbbá családi állapot, iskolázottság és gazdasági aktivitás szerinti arányai számos hasonlóságot és különbözőséget mutatnak a Nógrád vármegyei értékekhez hasonlítva. A település jelentős demográfiai, foglalkoztatás-szerkezeti átalakuláson ment keresztül az ezredforduló óta. Napjainkban a falu turisztikai vonzereje kétségtávon kívül a vármegye egyik meghatározója, csakúgy, mint országosan is. Kérdés, hogy a település a ráruházott jogkörével együtt (vagy attól függetlenül) képes lesz-e fennmaradni és megújulni a jövőben.

Irodalomjegyzék

- Bogárdi, T. (2015): Hollókő társadalmának fontosabb ismérvei a statisztikák tükrében. Acta Regionis Rurum, 9. 10–19.
- Kovács, D., Molnár, M., Farkas, T. (2000): Hollókő felemelése és... Falu, Város, Régió, (10), 14–21.
- Kovács, D., Molnár, M. (2000): Hollókő. In: Bódi, F., Böhm, A. (szerk.): Sikeres helyi társadalmak Magyarországon. Agroinform Kiadóház, Budapest
- Molnár, M. (2015): Falukutatás Hollókőn. Acta Regionis Rurum, 9. 4–9.
- Molnár, M. (2011): Hollókő (VII.2. altípus, VIII.falutáj.) In: Beluszky-Sikos, T. T.: Változó falvaink: Tizenkét falurajz Kercaszomortól Nyírkarászig. pp. 264–291.

Egyéb források

- TeIR – KSH: [Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer] <https://teir.hu> (Letöltés ideje: 2025. március)
- KSH – Népszámlálási adatbázis: [Központi Statisztikai Hivatal] <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/> (Letöltés ideje: 2025. március)
- KSH (2024): Népszámlálási atlasz [Központi Statisztikai Hivatal] https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepszamlalasi_atlasz_2022.pdf (Letöltés ideje: 2025. február)
- KSH – Tájékoztatósi adatbázis: [Központi Statisztikai Hivatal] <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/> (Letöltés ideje: 2025. március)

1. kép. Szimbólumok Hollókő logójában (Fotó: Bálint Csaba)

A cikkre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: CC-BY-NC-ND-4.0.

The article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license:

CC-BY-NC-ND-4.0.